

Sygn. akt IV CK 408/05

POSTANOWIENIE

Dnia 29 marca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

w sprawie z wniosku Syndyka masy upadłości „A.” Spółki z o.o.
przy uczestnictwie „S.” GmbH z siedzibą w B. (Niemcy) i "T." Spółki z o.o.
o wpis,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 marca 2006 r.,
kasacji wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 17 listopada 2004 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy dokonał w dniu 3 października 2001 r. wpisu hipoteki kaucyjnej (w dziale IV księgi wieczystej nr [...]) do kwoty 600 000 DEM, zgodnie z wnioskiem A. Spółki z o.o. z dnia 8 sierpnia 2000 r. Hipotekę tę wpisano na rzecz S.. GmbH (Niemcy). Podstawę wniosku o wpis stanowiło oświadczenie o ustanowieniu hipoteki w akcie notarialnym z dnia 26 lipca 2000 r. W dziale II księgi wieczystej [...] w dniu 25 czerwca 2003 r. wpisano jako właściciela – „T.” – Spółkę z o.o. na podstawie umowy o przeniesienie własności nieruchomości.

W apelacji od wpisu z dnia 3 października 2001 r. wnioskodawca (Syndyk Masy Upadłości wnioskodawcy) wskazywał na naruszenie art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. Podniósł, że w dniu 12 września 2000 r. ogłoszono upadłość wnioskodawcy, a w dniu 13 września tego roku o takiej upadłości powiadomiony został sąd wieczystoksięgowy. Uczestnik postępowania (wierzyciel hipoteczny) wnosił o oddalenie apelacji jako nieuzasadnionej.

Sąd Okręgowy oddalił apelację, przyjmując ogólnie, że przepis art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. nie ma zastosowania w danej sprawie. Przepis ten obejmuje bowiem tylko takie postacie hipoteki, które powstają w sposób niezależny, bez współdziałania właściciela nieruchomości. W niniejszej sprawie właściciel nieruchomości złożył oświadczenie o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej i następnie sam wniósł o dokonanie wpisu tej hipoteki. Nie jest możliwe dokonywanie wykładni rozszerzającej omawianego przepisu. Nie bez znaczenia też pozostaje treść art. 26 prawa upadłościowego, który reguluje materialno-prawną skuteczność czynności prawnej dokonanej w przedmiocie ustanowienia hipoteki. Skuteczność ta bowiem nie może być badana przez sąd wieczystoksięgowy z racji ograniczonej kognicji tego sądu (art. 628 § 2 k.p.c.).

W kasacji wnioskodawcy (Syndyka) zakwestionowano wykładnię art. 27 prawa upadłościowego dokonaną przez Sąd drugiej instancji. W ocenie skarżącego, przepis ten obejmuje także hipotekę kaucyjną. Oznacza to, że wpis hipoteki kaucyjnej nie może nastąpić na nieruchomości upadłego po ogłoszeniu upadłości, nawet wówczas, gdyby wniosek o wpis został złożony przez upadłego

(przyszłego) jeszcze przed ogłoszeniem upadłości. W rezultacie skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wpisu i wykreślenie hipoteki kaucyjnej, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego postanowienia o wpis i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie pojawiła się kwestia zasięgu zastosowania przepisu art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. Zgodnie z tym przepisem, po ogłoszeniu upadłości żaden wierzyciel nie może uzyskać przeciwko upadłemu prawa zastawu ani wpisu do księgi wieczystej lub wpisu w rejestrze celem zabezpieczenia wierzytelności, chociażby powstała ona przed ogłoszeniem upadłości. Z ustaleń dokonanych przez sądy wynika to, że wpis hipoteki kaucyjnej nastąpił po ogłoszeniu upadłości wnioskodawcy. Sąd Okręgowy – konstatając istnienie różnic interpretacyjnych odnośnie do zakresu zastosowania art. 27 prawa upadłościowego – opowiedział się za stanowiskiem, zgodnie z którym przepis ten nie obejmuje hipoteki ustanowionej dobrowolnie przez dłużnika, w tym też – hipoteki kaucyjnej. Omawiany przepis obejmuje natomiast hipoteki ustanowione wbrew woli upadłego.

Stanowiska takiego nie można podzielić. W literaturze nowszej oraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. up. postanowienia z dnia 22 stycznia 2002 r., IV CKN 1805/00, nie opublik.) przytoczono wystarczająco doniosłe argumenty, które mogą przemawiać za przyjęciem opinii, zgodnie z którą przepis art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. ma zastosowanie także do hipoteki umownej, w tym – do hipoteki kaucyjnej.

Za stanowiskiem prezentowanym przez Sąd Okręgowy nie przemawia językowo – stylistyczne ujęcie przepisu art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. Użyte w nim sformułowanie „przeciwko upadłemu” nie może być uznane za tożsame z wyrażeniem „wbrew woli upadłego” (dłużnika). Z natury swej każdy rodzaj hipoteki – niezależnie od źródła jej powstania – jest zabezpieczeniem rzeczowym ustanowionym właśnie przeciwko upadłemu dłużnikowi (podobnie też np. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2002 r., IV CKN 1805/00). Jeżeli zatem w art. 27 prawa upadłościowego nie zróżnicowano wyraźnie zabezpieczeń hipotecznych w zakresie możliwości ich ustanowienia

po ogłoszeniu upadłości dłużnika, to nie ma podstaw do twierdzenia, że sam sposób ustanowienia hipoteki (umowny lub pozaumowny) mógłby mieć w tym względzie znaczenie decydujące.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1994 r., III CZP 4/94 (OSNC 1994, nr 9, poz. 170) wskazano m.in. na to, że prawny sens art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. polega na „zamrożeniu reszty majątku upadłego” w celu zaspokojenia wszystkich wierzycieli upadłego. Ogólny cel postępowania upadłościowego eliminuje zatem możliwość przyznania zróżnicowanej ochrony prawnej wierzycielom hipotecznym w zależności od sposobu ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego.

Należy zwrócić uwagę na to, że także de lege lata sformułowano jako zasadę zakaz obciążania składników masy upadłości, m.in. hipoteką (bez różnicowania jej postaci) w celu zabezpieczenia wierzytelności, chociażby wierzytelność powstała przed ogłoszeniem upadłości (art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r., - Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. nr 60, poz. 535 ze zm.). Wyłączenie tej zasady następuje jedynie wówczas, gdy wniosek o wpis hipoteki został złożony w ciągu sześciu miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 81 art. 1 ustawy z 2003 r.).

W konkluzji należy uznać, że przepis art. 27 prawa upadłościowego z 1934 r. miał zastosowanie także do umownej hipoteki kaucyjnej. Po ogłoszeniu upadłości dłużnika niedopuszczalny jest wpis hipoteki kaucyjnej na nieruchomości upadłego, nawet gdyby wniosek o wpis (jak w niniejszej sprawie) został złożony przed ogłoszeniem upadłości.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.